

Fröken Sverige

Har man inte rätt att älskas, respekteras och tas på allvar för den man är? Moa, en lagom söt tjej i sina bästa år tror sig ha funnit kärleken, vännerna och åsikterna när tvivel uppstår. *Fröken Sverige* är en film som genom att leka med begreppen ger skönhetstävlingsepitetet ett nytt ansikte.

Rekommenderad från åk 9

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Filmens handling

Moa bor i en svensk småstad, är nitton år och arbetar vid löpande bandet i en fabrik. Hon lever ensam i ett litet hus utanför stan men besöker ibland föräldrahemmet där syskon och en aldrig sinande ström av fosterbarn gör tillvaron lätt kaotisk. Pappa Bengt och mamma Iris har nu också tagit sig an den tystlåtna, övergivna Jens, en 16-17-årig kille som Moa instinktivt ogillar.

På fritiden umgås Moa med gänget. Tjejkompisarna Kim, Josefin och Vanna, samt killtrion Conny, Ola och Hector som tillsammans har ett rockband. De är alla veganer, politiskt medvetna och anordnar ofta manifestationer och demonstrationer.

Moa har inlett ett förhållande med trummisen Conny. När han utesluts ur bandet efter att ha ertappats ätandes en hamburgare på McDonalds ser Moa sin chans att hjälpa honom tillbaka. Hon tänker vägra fortsätta göra bandets hemsida om Conny inte får fortsätta spela.

Bandet tar honom tillbaka men Conny är inte det minsta tacksam. Tvärtom förnedrar han Moa inför resten av gänget när de samlats backstage efter bandets "återförening" vid en klubbspelning. Han kallar henne psyko och ber henne att försvinna. Hon inser att han bara utnyttjat henne.

Moa vill ta livet av sig och förkrossad lämnar hon klubben. På vägen upptäcker hon att någon blivit inlåst på en urinoar. Det visar sig vara André, en utsocknes "moderattyp" med välbetalt arbete som hon tidigare flyktigt träffat på en fest. När han slutligen kommer ut skjutsar han hem Moa. De skojar om hur de båda påminner om figurer från Mumindalen och Moa känner att de självmordstankar hon hade nyss kännas avlägsna. André vill inte åka hem utan stannar en stund tittar på Moas formgivning i datorn och kysser henne sedan.

Nästa dag deklarerar Moa för bästisen Kim att hon äntligen funnit en riktig karl och dumpat Conny. Hos Kim väcker det för-

hoppningar om att hon och Moa kan göra mer tillsammans. Studera, åka på läger, fara till Cuba. "Det landet har en så intressant historia!" När hon förstår att föremålet för Moas kärlek är André tror hon inte sina öron.

Lyckan blir kort när Moa upptäcker André tillsammans med en blondin utanför hans port. "Typiskt moderater!", utbrister tjejkompisarna. På klubben stöter hon på Conny som hämndlyst berättar att egentligen är det ingen av hennes vänner som gillar henne. De tycker att hon är en tönt, utan stolthet, en efterhängsen seriefigur. Moa ruvar dock på en hämnd.

En kväll bjuder Moa in väninnorna på middag. Iklädd rosa blus, "värsta porrmaken" och röda raffunderkläder bjuder hon på köttgryta och spelar den förhatligt kommersiella Patrik Isaksson på stereon. En skiva hon ofta lyssnar på i sin ensamhet. Kompisarna, särskilt Kim som närapå kräks av både maten och musiken, börjar nästan slåss med värdinnan.

Moas föräldrar lyckas inget vidare med återanpassningen av värstingen Jens till ett fungerande socialt liv och mamma Iris känner sig maktlös. Moa konfronterar dock honom och efter att ha avfyrat en serie "fuck you" mot varandra är isen bruten. De börjar umgås och Jens peppar Moa att ta betalt för allt jobb hon gör med hemsida, flyers och foton av bandets spelningar. Jens stöttar henne gentemot gänget, särskilt tjejerna, som inte uppskattar att hon gör saker för gruppen.

André gör sig nu åter påmind och försöker förklara sig. Moa är kylig men mjuknar när André genomför "en utomparlamentarisk aktion" vilken består i att skriva "fascist!" på Connys dörr och lägga hästskit i hans brevlåda.

Iris tror inte på Moas förmåga att hantera Jens och varnar henne för att han kan vara manipulativ. Orolig för att Jens ska falla tillbaka i kriminalitet och missbruk om han uppsöker sina gamla kretsar föreslår Moa en hemmakväll framför teven men

glömmer sen bort det och tillbringar istället natten med André.

Jens känner sig sviken och förrådd och övertygas inte av Moas ursäkter. Nästa dag får hon veta att socialtjänsten hämtat Jens. Redo att ta sitt ansvar beger hon sig till socialkontoret och lyckas övertyga dem om att ett slags arrangemang, där Jens kan bo hos henne ibland, ordnas.

Kim ber Moa om ursäkt för allt elakt hon sagt och André gör ett sista försök att återuppta förhållandet. En styrkt Moa låter André sova kvar, bjuder på frukost men motar tidigt iväg honom till bussen; för nu skall hon arbeta. Med tillförsikt i blicken tittar hon ut över landskapet.

Gruppen – tolerans och fördomar

Moas vänner är en homogen klick som klär sig på ett visst sätt, mycket svart, lager på lager och second hand. Det avklädda mode som representeras av stora modekedjor är förhatligt. Moa känner dock att det kan ta emot att vara som de andra hela tiden. I en scen dansar hon i sin ensamhet och sjunger med i Patrik Isakssons texter (en kommersiell tönt i de andras ögon), sminkad och parfymrad. När de andra tjejerna överraskar henne törs hon inte stå för sin nyfikenhet utan kommer med bortförklaringar. Hennes längtan efter att finna vem hon själv egentligen är förvandlas sen till en provokation när hon bjuder dem på middag och vandrar runt i röda spetsunderkläder.

Moa nämner när tjejerna passerar ett skyltfönster med underkläder att även en feminist kanske har behov av att känna sig som en kvinna. ”Tänk att jag äntligen har blivit vuxen och vågar bejaka mina lustar”, säger Moa provocerande under middagen då hon klätt sig i skär blus och lagat köttgryta. Egentligen handlar det inte om att hon vill vara ett kvinnligt våp eller ett objekt, utan snarare om en symbolisk handling för att ifrågasätta gruppens dogmatiska hållning.

- Att bli bekräftad utifrån sitt kön, är det mest förkastliga av allt, anser Kim. Vad är det som retar henne i Moas utmaning? Dagens unga tjejers dilemma speglas tydligt i filmen. Idealbilderna är svåra att värja sig mot samtidigt som det är lätt att de som vill ta avstånd samtidigt strängt vaktar på sina medsysstrars beteende i idealistiskt nit. Fundera över hur ni själva påverkas av idealiserade och retuscherade, avklädda kroppar i massmedierna. Försöker ni medvetet eller undermedvetet att leva upp till idealen?

- Om man nu vill vara kvinnlig och vacker och gillar sin kropp, hur balanserar man det med att bli respekterad för den man är? Var tycker du gränsen går mellan att få uppskattande komplimanger och att betraktas som ett sexobjekt?

- Begreppet feminism förekommer ofta i den offentliga debatten och samtliga politiska riksdagspartier har deklarerat att de har feminism på programmet. Samtidigt står det klart att det finns många och skiftande tolkningar av innebörden och begreppet används mer eller mindre slentrianmässigt. Diskutera vad ni tycker att feminism innebär och vad man står för som feminist. Kan en kille vara feminist?

”Det låter som en klyscha, men varför måste man alltid vara någon man inte är...”, säger Moa. Hon ges dessutom dubbla budskap då hon på samma gång beskylls för att svika gruppen, och att vara osjälvständig. Det är svårt att bibehålla balansen i en så hängiven vänkrets så att man både kan ha kvar en egen

stark identitet och samtidigt dela intressen, åsikter och livsfilosofi med de andra.

- ”Det finns väl för fan gränser för hur mycket man får lov att förändras!”, anser Kim. När någon går utanför ramarna skapar det oro. Varför är det så svårt att vara tolerant även om det inte betyder att man själv behöver svika sin övertygelse? För Conny får det omedelbara konsekvenser när han äter på McDonalds. Han sviker deras ideal. Men sviker han även gruppen? Vad bygger vänskap på? Är det rimligt att slaviskt följa en stil och hålla med om åsikter för att platsa i gruppen?

- *Fröken Sverige* handlar mycket om gruppmentalitet. Hur man ska se ut, vilka åsikter man skall ha och hur man agerar i samhället. Det som verkar som gemensamma fattade beslut kanske egentligen har tagits av några självutnämnda ”chefer”, som Jens uttrycker det. Han gör Moa medveten om att det även här finns en hierarki trots att ungdomarna tycker sig fungera som ett kollektiv. Hur ser den ut? Hur ser den könsliga balansen ut i gänget? Vi umgås ofta i kretsar av likasinnade som vi kan identifiera oss med och som bekräftar oss. När filmens ungdomar betraktas ur andra perspektiv blir bilden annorlunda. Moas arbetskamrat är ett exempel på ett annat fokus. Fundera över hur ni tror att han uppfattar hennes kompisar.

Att rädda världen

Det är lätt att förstå att Moa anslutit sig till en grupp politiskt intresserade ungdomar. Det sociala intresset har hon med sig hemifrån där föräldrarna alltid följt sitt samvete och tagit hand om önskade barn. När Jens dyker upp tycker Moa att det är nog: ”Ska ni rädda hela världen?” Samtidigt har hon och hennes vänner fullt upp med att kämpa mot hela systemet. När någon undrar vilket system mumlar Moa: ”Hm... det kapitalistiska.”

För dem är det en politisk handling att äta så lite som möjligt från djurriket för att det leder till att andra former av förtryck uppmärksammas. Precis som sexism och rasism. Alla förtryck hänger ju liksom ihop. Inser man ett förtryck är det lättare att genomskåda ett annat, resonerar dom.

Men det finns en tveksamhet i Moas engagemang. Hon är inte alltid så påläst som hon vill göra intryck av. Hon frågar Jens om han vet hur många kor som får sätta livet till för att tillfredsställa människornas behov av hamburgare. Han vet inte. Inte hon heller. ”Men det är jävligt upprörande!”

”Alla stackars handikappade, fan vad dom har fått lida. Hur man kapitaliserat förtrycket, det är... konsumtionssamhällets eviga... realistiska... autonomi.” Moa agiterar på en fest och när ungdomarna i filmen demonstrerar upprepar de samma slagord som man kunde se på 70-talet. En efterhärming av vad de sett tidigare generationer göra. Ner med USA-imperialismen! Krossa Förtrycket!

- ”Du måste tro på vad du säger,” säger Kim till Moa. Moa vill visa sitt engagemang men har inte helt kontroll över vad hon attackerar. Formen får inte överskugga innehållet och Moas flyers blir ibland överarbetade, det vill säga, den snygga formen tenderar att bli viktigare än budskapet. Något som går igen hos gänget självt. Det är onekligen viktigt hur de uppfattas på ett yttre plan. Rätt kläder, rätt umgänge, musiksmak, val av mat, förebilder mm. På vilket sätt ironiserar filmen över att kokettera med ett världssamvete?

Man vinner en viss poäng ur det lite rörande med alla ungdomar som vill så mycket, försöker bekämpa orättvisor, men inte riktigt vet vilka de skall angripa. Men ungdomarna i filmen försöker leva som de lär. När Conny sätter sig på McDonalds äter han inte bara en hamburgare. Kompisen Ola menar att han stödjer ett multinationellt företag med slavarbete inbyggt i systemet. Ola påpekar sarkastiskt att han hoppas njutningen Conny känner när han trycker i sig maten står i proportion till djurens lidande.

- Just McDonalds får här som i andra sammanhang stå som en symbol för globaliserad kapitalism, djurförtryck och dåliga arbetsförhållanden. För ungdomarna i filmen blir det också det enda konkreta de kan ta avstånd ifrån. Men hur är det med andra företeelser. Hur lever man som man lär? Är vi beredda att köpa rättvisemärkning, kravodlat och icke djurtestat om det kostar mer?

Fröken Sverige utspelar sig på en mindre ort som naturligtvis inte har det folkunderlag som behövs för en stor manifestation. Numera är många demonstrationer i storstäder välorganiserade och effektiva. De globalt organiserade manifestationerna ökar också och allt oftare samlas folk kring aktuella gemensamma frågor snarare än kring politiska partier.

- Diskutera hur ungdomars politiska engagemang ser ut idag. Med Göteborgskravallerna i färskt minne har vi också negativa bilder, både från polisens och demonstranternas sida av hur manifestationer går över styr och blir våldsamma. Hur tror du sådant påverkar ungas vilja till engagemang? Fundera vidare hur utomparlamentariska grupper tenderar att beskrivas i medier. Det kan handla om veganer, trädkramare, Reclaim the Streets eller antifascister. Vad tror ni, ökar förståelsen för ett handfast engagemang eller upplevs aktivister alltmer som bråkmakare?

Att älska eller älskas

”Skulle inte du också vilja känna dig älskad av någon”, säger Moa till väninnan Kim när hon tror sig ha funnit idealmannen i André. Mycket av Moas tid och energi går åt att bli bekräftad av någon man. Hennes fåfänga kamp skadar henne och gör att hon glömmer bort vad hon själv vill och att lyckan kanske finns i att istället ge kärlek. Conny gör klart att hennes välvilja kväver honom. Hur uppoffrande hon än är kan hon aldrig få honom att

älska henne. I mötet med André imponeras hon av komplimanger och hans chevalereska sätt.

Kim svarar att det kanske finns ett större värde i att älska istället för att älskas.

Moas misslyckade relationer gör henne illa och trötter ut hennes vänner som tycker hon söker sig till killar som behandlar henne illa. Hon nämner till och med för André att hon blivit dumpad och förnedrad av en idiot men vill ha honom tillbaka i alla fall. Både väninnorna och Jens undrar vad hon skall med en kille. Jens menar att killar bara är stitstövlar som utnyttjar tjejer.

- Moa söker kärleken, vill bli älskad men hur ser hennes idé om kärleken ut? Varför blir hon hela tiden sviken? Fundera över om hennes romantiserade föreställningar om kärleken är typiskt för tjejer, eller om det gäller alla?

- Tjejgänget är sammansvetsat tills någon av dem visar intresse för killar. Varför är det så svårt att upprätthålla vänskapen när man har ett förhållande? Kims och Moas relation är komplex. Deras känslor för varandra är starkare än de erkänner och därför blir Moas svek mot gruppen hårdast för just Kim. Hon tycker att Moa kunde strunta i killar och göra spännande resor med henne istället. Försök beskriv deras förhållande. Kan det vara så att Kim möjligen är förälskad i Moa?

- Kärleken ser ju olika ut i olika faser i livet. Fundera över vad kärlek är för er. När vet man att den är besvarad eller bara ensidig? Är det bara en kliché eller ligger det något i det?

Att tro på sig själv

Moas föräldrar undrar varför hon väljer att arbeta på fabrik. Borde hon inte satsa på socialhögskolan eller kanske läsa systemvetenskap? Moas verkliga talang är att arbeta med grafik och formgivning.

Alla som ser hennes arbete blir imponerade men ändå vågar hon inte tro på sin egen förmåga, utan bortförklarar det som en hobby, en lek, inget uttänkt. ”Varför dissas du dig själv?”, undrar André. Jens uppmanar henne att ta betalt även av kompisar och stå på sig. Om hon vill få respekt får hon inte lägga sig, låta andra få övertaget.

När det gäller Jens hamnar han i en märklig maktkamp mellan Moa och hennes mor. Mamman märker att hon förlorar greppet om Jens men tror inte att Moa är rätt person att hjälpa honom. Hon kommer dock att visa både för sig själv och sina föräldrar att hon är mogen ansvaret att hjälpa en människa som behöver stöd när hon tar kontakt med socialen och ordnar så att Jens kan bo med henne ibland.

Moas föräldrar är måna om att leva upp till sina ideal av världsförbättrare och omhändertagare. Iris känner sig inkompetent och maktlös när hon förlorar greppet om Jens. Moas egen väg till Jens vänskap är något hon inte förstår sig på. När det sociala hämtar Jens beskyller Moa sin mamma för att tänka mer på sitt ego istället för att låta Moa ta över.

- Fundera över Moas förhållande till föräldrarna. Vilka är deras förhoppningar på henne. Kan man uppfatta dem som självupptagna i sin iver att upprätthålla bilden av den ständigt hjälpande handen? Under deras beskydd har många behövande fått en plats. Men hur har de tagit hand om sin egen dotter? Iris tröstar Moa halvhjärtat när hon gråter över sitt bristande självförtro-

